

УДК 330.332.54 : 330.341.1

DOI: 10.31891/2307-5740-2020-284-4-33

СВІСТУНОВ О. С.

Хмельницький національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ОНОВЛЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ

Стаття присвячена розкриттю сутності політики технологічного оновлення машинобудівних підприємств та обґрунтуванню її ролі для ефективного функціонування виробничої системи. Побудовано послідовність формування та реалізації політики технологічного оновлення машинобудівних підприємств. Визначено стратегічні заходи для реалізації політики технологічного оновлення машинобудівних підприємств.

Ключові слова: політика технологічного оновлення, технології, технологічний розвиток, стратегія, виробнича система.

SVISTUNOV O.

Khmelnitskyi National University

FEATURES OF TECHNOLOGICAL RENEWAL POLICY FORMATION OF THE MACHINE-BUILDING ENTERPRISES

In the conditions of international hypercompetition and the need to ensure economic security due to accelerated economic growth, the need for high-quality technology upgrades based on innovation, intellectualization and expansion of high-tech processes is relevant. As the change in technological systems creates many new economic phenomena that require theoretical research and forecasting, new categories and concepts emerge that reveal the essence of technological renewal of the current stage of economic development in various forms of its manifestation. For this reason the research of features of formation of policy of technological updating of the enterprises of machine-building branch acquires importance.

The article is devoted to the disclosure of the essence of the policy of technological renewal of machine-building enterprises in the efficient functioning of the production system. It is proved that for a machine-building enterprise the policy of technological renewal should ensure the development of the enterprise and the growth of its competitiveness through the use of the latest technologies and achievements in the field of technology. The article emphasizes that it is due to the constant introduction into production of new, modern products, equipment and technologies of both foreign and domestic developers; constant reduction of all types of expenses; improving the quality characteristics of technologies; the efficient functioning of the production system must be ensured. An algorithm for selecting and implementing a policy of technological renewal of machine-building enterprises in the efficient operation of the production system is built. Strategic measures have been formed to implement the policy of technological renewal of machine-building enterprises in the effective functioning of the production system.

Keywords: policy of technological renewal, technologies, technological development, strategy, production system.

Постановка проблеми. В умовах міжнародної гіперконкуренції та необхідності забезпечення економічної безпеки за рахунок прискорених темпів економічного зростання актуальною постає потреба якісного оновлення технологій на основі інновацій, інтелектуалізації і розширення сфер застосування високотехнологічних процесів. Оскільки зміна технологічних укладів породжує багато нових економічних явищ, які потребують теоретичного дослідження та прогнозування, то у зв'язку із цим виникають нові категорії та поняття, що розкривають сутність технологічного оновлення сучасного етапу економічного розвитку в різних формах його прояву. Саме із цієї причини важливого значення набуває дослідження особливостей формування політики технологічного оновлення підприємств машинобудівної галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У виборі напрямів формування політики технологічного оновлення машинобудівних підприємств провідне місце посідає його наявний технологічний потенціал, використання якого забезпечує як ефективність впровадження даної політики, так і результативність функціонування виробничої системи. Значний внесок у розвиток питань щодо особливостей формування і реалізації політики технологічного оновлення підприємств здійснили дослідження таких вчених, як І. Бойчик, О. Булавинець, В. Васильчук, Г. Гошовська, І. Коломієць, А. Непран, П. Орлов, О. Пирог, В. Рубан, В. Романишин, Л. Федулова та ін.

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість розробок з проблем формування і реалізації політики технологічного оновлення підприємств, все ж потребують більш ґрунтовного дослідження зазначені процеси саме на підприємствах машинобудівної галузі.

Формування цілей статті. Метою дослідження є визначення особливостей формування політики технологічного оновлення машинобудівних підприємств на сучасному етапі розвитку національної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні однією із основних причин низького рівня технологічного розвитку українських підприємств є відсутність розробленої політики технологічного оновлення та механізмів її реалізації. Вибір досить ефективної політики технологічного оновлення вимагає розуміння її особливостей, методів і знань, оскільки політика є цілісною системою взаємозалежних напрямів і рішень, які формують органічний комплекс погоджених дій на підприємстві.

Для машинобудівного підприємства політика технологічного оновлення повинна забезпечувати розвиток та зростання його конкурентоспроможності за рахунок використання новітніх технологій та

досягнень у сфері техніки. Саме за рахунок постійного впровадження у виробництво нових, найсучасніших механізмів, техніки та технологій як зарубіжних, так і вітчизняних розробників, обґрунтованого скорочення витрат операційної та інших видів діяльності, підвищення якісних характеристик технологій має забезпечуватись ефективне функціонування виробничої системи [1].

З метою обґрунтування впливу політики технологічного оновлення підприємства на функціонування виробничої системи, пропонуємо відповідний алгоритм, який включає наступні етапи (рис. 1).

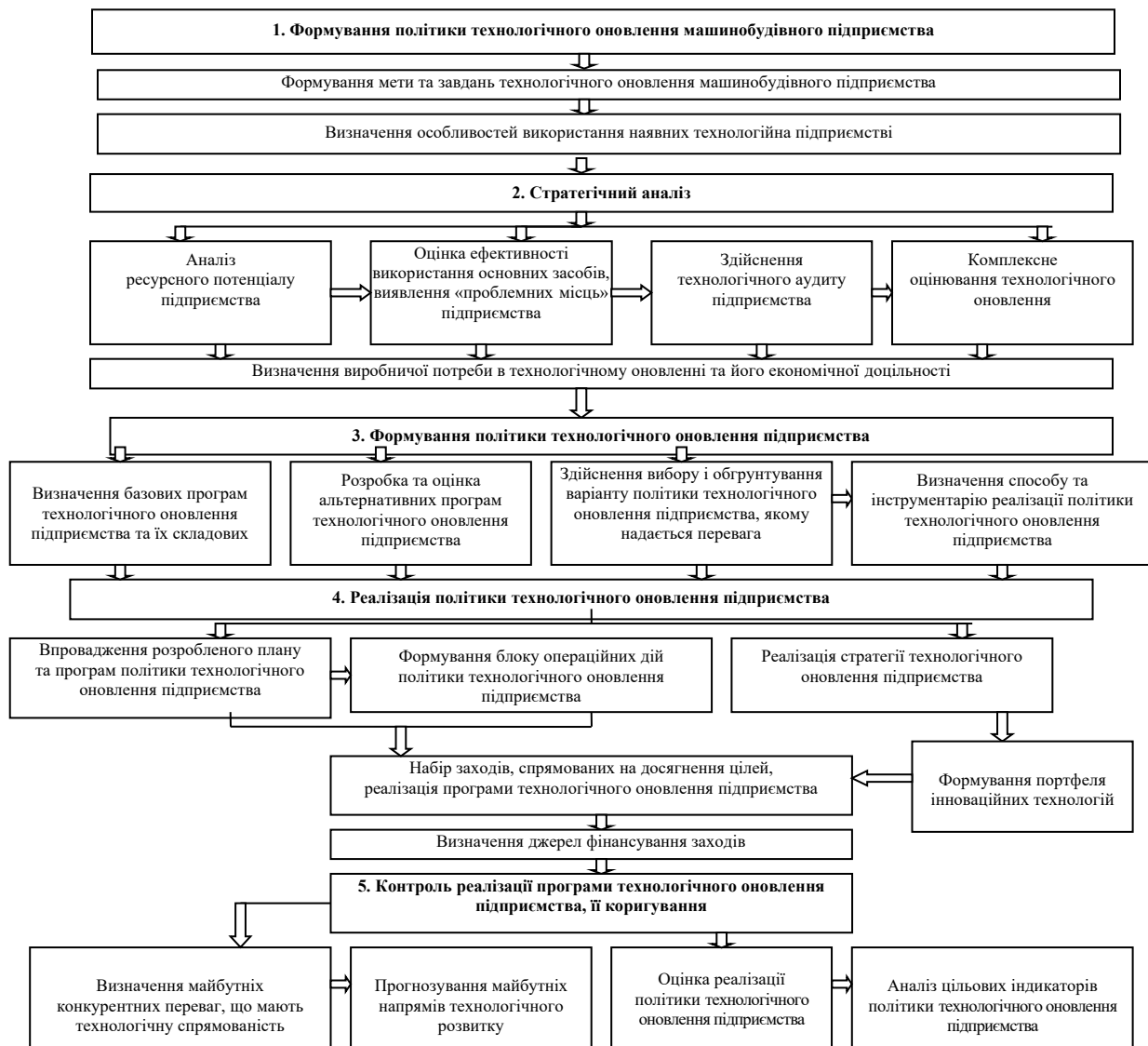

Рис. 1. Послідовність формування та реалізації політики технологічного оновлення машинобудівних підприємств розроблено автором на основі [1–5]

Перший етап – виявлення цілей політики технологічного оновлення – формується мета та визначаються завдання політики технологічного оновлення машинобудівного підприємства, оцінюється його потенціал здійснення технологічного оновлення.

На основі дослідження загальних тенденцій техніко-технологічного розвитку ринку, моніторингу технологій, аналізу чинників зовнішнього середовища підприємства (економічних, техніко-технічних, політичних, соціальних) формуються цілі політики технологічного оновлення.

Основними цілями технологічного оновлення підприємства, які відповідають його місії, мають бути [2–4]: прогнозування та швидка реакція підприємства на зміни потреб ринку, а також задоволення вимог споживачів; забезпечення конкурентоспроможності підприємства та потреб у технологіях; вибір способу технологічного оновлення, що має відповідати потребам підприємства та забезпечувати загальну стратегію розвитку; створення умов для постійного оновлення виробничої системи та впровадження передових технологій, забезпечення ефективного функціонування виробничої системи; надання підприємству додаткових ефектів на основі комерціалізації технологій, які максимально відповідають потребам споживача; зростання прибутків та ринкової вартості підприємства, отримання соціального ефекту завдяки технологічному оновленню; запобігання високому ступеню ризику, пов'язаного із технологічним оновленням на підприємстві.

Другий етап стратегічного аналізу – оцінюється ресурсний потенціал підприємства, проводиться аналіз ефективності використання основних засобів, виявлення «проблемних місць» підприємства. До цього

етапу слід віднести здійснення технологічного аудиту, основним завданням якого є аналіз поточного технологічного статусу підприємства, визначення сильних та слабких позицій його технологічних активів, оцінювання ефективності технологічного оновлення як засобу досягнення конкурентних переваг та стратегічних цілей підприємства. Будучи важливим інструментом досягнення технологічного розвитку підприємства, технологічний аудит сприяє процесам систематизованої обробки знань та перетворення їх у технологічні активи [3].

Третій етап – формування політики технологічного оновлення підприємства – розробка, аналіз і оцінка альтернатив, а також вибір і обґрунтування способу реалізації політики технологічного оновлення підприємства, якому надається перевага.

Основною метою етапу визначення типу політики технологічного оновлення підприємства є розробка оптимальних способів отримання та експлуатації технологій підприємства, зорієнтованих на зростання, заміщення чи реалізацію існуючих технологічних активів в контексті ефективного функціонування виробничої системи [5].

Четвертий етап реалізації технологічного оновлення підприємства передбачає формування портфеля інноваційних технологій, в основі якого покладено розрахунок економічної доцільності варіантів технологічного оновлення.

На п'ятому етапі здійснюється контроль реалізації програми технологічного оновлення підприємства, її коригування – визначення конкурентних переваг у майбутньому, що мають технологічну спрямованість, прогнозування майбутніх напрямів технологічного розвитку, оцінку реалізації політики технологічного оновлення підприємства, аналіз цільових індикаторів політики технологічного оновлення підприємства.

Відповідно до запропонованої послідовності, процес вибору та реалізації політики технологічного оновлення машинобудівних підприємств в ефективному функціонуванні виробничої системи повинен відповідати таким вимогам [2; 4]: дозволяти не лише проаналізувати дієвість технологічного оновлення, але і виявити можливості та резерви зростання продуктивності, визначити ефективність функціонування виробничої системи; включати показники, що характеризують політику технологічного оновлення за всіма складовими; забезпечувати можливість порівняння показників, які використовуються для аналізу на різних підприємствах; спрямовувати на виконання підприємством поточних та перспективних задач, узгоджувати процес їх виконання із існуючою на підприємстві звітністю; мінімізувати витрати на збір та обробку інформації згідно обраної системи показників; визначити складові політики технологічного оновлення для розробки подальшої стратегії розвитку підприємства.

За результатами проведення політики технологічного оновлення машинобудівного підприємства можна визначити не лише його ефективність, але й виявити як реальні, так і потенційні можливості підприємства здійснювати заходи, що сприяють активізації технологічного розвитку, поліпшенню конкурентних позицій та збільшенню його доходів, що сприятиме ефективному функціонуванню виробничої системи.

На нашу думку, проведення політики технологічного оновлення машинобудівних підприємств вимагає злагоджених дій як керівників підприємства, так і працівників. Та умова, наскільки ефективно вони використовуватимуться, залежить насамперед від системи управління підприємством, від вміння керівників стратегічно мислити, розглядати всі альтернативні варіанти використання ресурсів і вибирати найкращий. Разом із тим, розуміння і сприйняття працівниками підприємства заходів технологічного оновлення, пов'язаних із вибором відповідної політики має вплинути на підвищення ефективності функціонування виробничої системи (табл. 1).

Таблиця 1

Стратегічні заходи реалізації політики технологічного оновлення машинобудівних підприємств для забезпечення ефективного функціонування виробничої системи

Складові політики технологічного оновлення	Стратегічні заходи
Виробнича складова	Виробництво нових видів продукції внаслідок технологічного оновлення, ефективність використання виробничих потужностей, удосконалення техніко-технологічної бази виробництва, покращення якості продукції внаслідок технологічного оновлення
Наукова складова	Зростання внутрішніх досліджень і розробок, що здійснюються на рівні підрозділів підприємства; співробітництво в придбанні ліцензії із зарубіжними партнерами
Технологічна складова	Освоєння нових видів продукції на основі нових технологій, скорочення термінів та витрат на технологічне оновлення виробництва, збільшення кількості придбаних ліцензій на використання високотехнологічної продукції та устаткування
Кадрова складова	Впровадження системи підготовки та підвищення кваліфікації працівників, стимулювання працівників до здійснення технологічного оновлення, формування команди фахівців, які займатимуться реалізацією оновлення
Фінансово-інвестиційна складова	Інвестиції у придбання нового технологічного обладнання, оптимізація структури управління фінансовою діяльністю, залучення зовнішніх джерел фінансування технологічного оновлення
Маркетингова складова	Підвищення якості маркетингової діяльності та ринкових досліджень, збільшення ринків внаслідок технологічного оновлення

Розроблено автором на основі [2–5]

Отже, реалізація політики технологічного оновлення машинобудівних підприємств з метою забезпечення ефективного функціонування виробничої системи визначається сукупністю його складових та містить низку економічних показників, які характеризують можливості підприємства в освоєнні нових чи

удосконалення технологій при виробництві продукції. Обґрунтовуючи вибір політики технологічного оновлення машинобудівних підприємств, необхідно враховувати її відповідність загальній стратегії розвитку підприємства, прийнятність за рівнем ризику, передбачати готовність ринку до сприйняття оновленої продукції.

Необхідно зазначити, що ефективне функціонування виробничої системи не повинно обмежуватися лише вибором політики технологічного оновлення машинобудівних підприємств. Варто оцінити всі можливості підприємства щодо реалізації цієї політики.

Для мінімізації впливу ризику при реалізації політики технологічного оновлення на підприємстві, необхідними є виконання наступних вимог: контроль за організацією виробничого процесу; дотримання вимог щодо сертифікації та стандартизації технологій та підвищення контролю за їх якістю; дотримання вимог щодо відповідності процесу технологічного оновлення нормам техногенної та екологічної безпеки; прогнозування конкурентоспроможності продукції, що виготовляється із застосуванням оновлених технологій.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Відповідно до отриманих результатів реалізація політики технологічного оновлення на машинобудівному підприємстві потребує вироблення механізму його здійснення з урахуванням найважливіших аспектів діяльності підприємства, що в подальшому забезпечить ефективне функціонування виробничої системи. В результаті дієвої політики оновлення підприємство може забезпечити собі певні переваги порівняно з конкурентами і зростання рівня конкурентоспроможності за такими складовими, як фінанси, споживачі та внутрішні процеси з новими показниками високої якості.

Література

1. Коломієць І. Ф. Інноваційно-технологічний розвиток регіону: сутність та наукові підходи до трактування поняття / І. Ф. Коломієць, Г. В. Гошовська // Регіональна економіка. – 2013. – № 4. – С. 175–181.
2. Бойчик І. Виробнича стратегія, її місце і роль в стратегічному розвитку підприємства / І. Бойчик, В. Васильчук // Вісник ТНЕУ. – 2010. – № 3. – С. 99–104.
3. Орлов П. А. Методический подход к ранжированию проектов реальных инвестиций по социально-экономической эффективности / П. А. Орлов, В. В. Рубан // Бизнес-Информ. – 2007. – № 8. – С. 8–10.
4. Непран А. В. Формування та використання фінансового потенціалу інвестиційної діяльності в Україні / А. В. Непран // Фінанси України. – 2016. – № 9. – С. 111–127.
5. Федуллова Л. І. Стратегія технологічного розвитку: мікроекономічний підхід / Л. І. Федуллова // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». – 2008. – № 628. – С. 674–681.
6. Романишин В. О. Ринок боргових зобов'язань як альтернативне джерело фінансування підприємств в Україні / В. О. Романишин, О. В. Булавинець // Фінанси України. – 2014. – № 11. – С. 116–124.
7. Пирог О. В. Технологічний розвиток промисловості України / О. В. Пирог // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2011. – Вип. 7(2). – С. 248–252.

References

1. Kolomiets I. F. Innovatsiino-tekhnolohichniy rozvytok rehionu: sutnist ta naukovi pidkhody do traktuvannya poniattia / I. F. Kolomiets, H. V. Hoshovska // Rehionalna ekonomika. – 2013. – № 4. – S. 175–181.
2. Boichyk I. Vyrobnycha stratehiia, yii mistse i rol v stratehichnomu rozvytku pidpriemstva / I. Boichyk, V. Vasylchuk // Visnyk TNEU. – 2010. – № 3. – S. 99–104.
3. Orlov P. A. Metodicheskij podhod k ranzhirovaniyu proektov realnyh investitsij po socialno-ekonomicheskoy effektivnosti / P. A. Orlov, V. V. Ruban // Biznes-Inform. – 2007. – № 8. – S. 8–10.
4. Nepran A. V. Formuvannya ta vykorystannya finansovoho potentsialu investytsiinoi diialnosti v Ukraini / A. V. Nepran // Finansy Ukrainy. – 2016. – № 9. – S. 111–127.
5. Fedulova L. I. Stratehiia tekhnolohichnoho rozvytku: mikroekonomichniy pidkhid / L. I. Fedulova // Visnyk Nats. un-tu «Lvivska politehnika». – 2008. – № 628. – S. 674–681.
6. Romanyshyn V. O. Rynok borhovyykh zoboviazan yak alternatyvne dzherelo finansuvannya pidpriemstv v Ukraini / V. O. Romanyshyn, O. V. Bulavynets // Finansy Ukrainy. – 2014. – № 11. – S. 116–124.
7. Pyroh O. V. Tekhnolohichniy rozvytok promyslovosti Ukrainy / O. V. Pyroh // Aktualni problemy rozvytku ekonomiky rehionu. – 2011. – Vyp. 7(2). – S. 248–252.

Надійшла / Paper received : 01.09.2020

Надрукована / Paper Printed : 30.09.2020